

Bugara. Taj period »slavenoserbskog« trajao je sve do ozakonjenja Vukove reforme 12. marta 1868.

Ljuština Italijanska gramatika i u ovakvom nepotpunom izdanju, kakvu smo je dobili u knjizi L. Costantini (koji nam, istina, obećava i jednu opširniju studiju o njoj) predstavlja doista dragocjen dokumenat kako za sagledavanje razvojnih procesa i problema u rješavanju 'jezičnog pitanja' kod Srba u XVIII i u prvoj polovici XIX v., tako i za objektivno vrednovanje reforme V. Karadžića u odnosu na prethodnu »slavenoserbsku« jezičnu tradiciju. Stoga izražavamo svoju zahvalnost italijanskom slavisti, L. Costantini, koji nam je svojom edicijom skrenuo pažnju na ovo veoma interesantno i značajno gramatičko djelo V. Ljuštine, a svojom studijom dao novi, stimulativan prilog ovoj problematici.

Olga Nedeljković

RUDOLF AITZETMÜLLER, Belegstellenverzeichnis der altkirchenslavischen Verbalformen, Monumenta Linguae Slaviae Dialecti Veteris, tom XI, U.W. Weiher – Würzburg 1977, str. 772.

Svrha je Naslovljena registra: popisati glagolske lekseme kako su potvrđeni u staroslavenskim tekstovima koje obično zovemo kanonskima, navesti mjesto njihova ostvaraja u njima i gramatičke konstrukcije u kojima se realiziraju. Ogroman materijal uzet u ovaj Popis prisilio je autora na neka nužna ograničenja. Autor se tako ne odlučuje za jednoznačno značenje glagola bio on jednostavan (nesložen) ili složenica, npr. **ДОБРО ТЕОРИТИ**. Isto i u participskim oblicima koji se mogu shvatiti kao participi i kao imenske forme **ВЪСЕЛЕННАА**. Popis glagola ne temelji se naime na preciznom leksičkom značenju, već upućuje na stvarno realizirane sintaktičke konstrukcije istih. Dosljedno tom osnovnom principu izbjegnuta je decidirana procjena leksičko-semantičke vrijednosti glagola s ozbirom na njegovu vidsku opredijeljenost, odnosno na »Aktionsart«. Leksičke varijante u vidskoj semantici glagola, po mišljenju autora, ovise o subjektivnoj prosudbi istraživača pa prema tome i nisu podložne objektivnom mjerilu. Ispušteno je i registriranje dijateze (pasiva i refleksiva), jer bi po autorovim riječima to zahtijevalo znatan trud, a filološki je nisko obavijesno, tako da Registar zapravo ne pruža filoloških informacija. Potvrde glagolskih leksema provjerene su na dvadeset tekstova. U odabran korpus nisu ušli Praški listići i Eninski apostol, stsl. spomenici iz 11. st. Njihovu eliminaciju autor objašnjava činjenicom da im je leksik mlađi. Mislim ipak da ih je bilo bolje uzeti u Popis i uz rizik da su neki leksemi mlađi da se ne ispuste one sintaktičke konstrukcije koje su svojstvene staroslavenskom jeziku. Posebice se to odnosi na Eninski apostol, najstariji sačuvani, iako fragmentarni, predstavnik stsl. kratkog praks-Apostola koji se razložno stavlja u 11. st. Nije ekscerpirano ni Ostromirovo evanđelje ni Bojanski palimpsest, u novije vrijeme znanstveno publiciran glagoljski makedonski fragmenat četveroevanđelja, ali su zato prisutna dva natpisa: Samuelov i noviji Mostičev natpis. S obzirom na kriterij odabira tekstova koji potvrđuju normu stsl. sintakse, a za koji se dosada u načelu uzimao samo tzv. kanonski (iako vremenske ni jezične razlučnice nisu uvijek neopozivo utvrdljive, usp. češki Slovník) valjalo bi možda za buduća istraživanja razmisliti o sugestiji R. Večerke o potrebi da se proširi broj tekstova za proučavanje stsl. sintakse i na nekansonske tekstove. Ograničenost naime jezičnog materijala u kanonskim tekstovima može zavesti na pomisao da koji glagol ili koja sintak. konstrukcija nije zasvjedočena u stsl. jeziku jer nije obuhvaćena kanonskim tekstovima. Glagolski leksik međutim u kanon. tekstovima u svakom slučaju ostaje temeljem glagolskoga fonda stsl. jezika.

Autor je azbučno popisao glagolske lekseme s naznakama u kojim se rukopisima i gramatičkim konstrukcijama javljaju. Dobro bi pri tome bilo da se donosila i konkretna grafijska slika ostvarena oblika, što ne bi znatno povećalo prostor (doduše i ovako prezentiran materijal obuhvaća pet knjiga) a na prvi pogled otkrivene bi bile razlike npr. između stegnutih i nestegnutih oblika imperfekta, što znači mlađe i starije jezične crte u kodeksu. Nestandardna je autorova klasifikacija aorista u pet tipova s obzirom na uobičajenu diobu: asigmatski i stariji i mlađi sigmatski aorist. Kategorija imperfektivnoga aorista i perfektivnoga imperfekta, iako svojstvena stsl. morfologiji, poštujući osnovno načelo provedeno u Registru nerazgraničenja po leksičko-semantičkom značenju glagola, ne izdvaja se posebno, odnosno eventualna razlika ne uzima se u obzir. Ako se ima u vidu da je Popisom obuhvaćeno oko 2390 glagola, onda je to zasigurno temeljan i najbogatiji fond sveukupnog stsl. glagolskog leksika. U Popisu ćemo naći koji su to sve glagoli i u kojim tekstovima i koliko puta se u kojoj konstrukciji potvrđuju. Sigurnu i brzu pomoć pruža Registar u dvojbi pri identifikaciji osnovnoga i fakultativnoga značenja nekoga glagola, jer upućuje na mjesto određene realizacije dotičnoga glagola u nekom rukopisu gdje se onda po (kon)tekstu provjerava stvarno ostvareno značenje glagola. Većina stsl. glagola ima grčke ili latinske paralele budući da se radi prvenstveno o prijevodnim tekstovima pa se prema njima orijentiramo u fiksiranju temeljna značenja glagola. Osnovnom Registru priključena su još dva: azbučni popis glagola po ostvarenim gram. kategorijama (707–739) i po korijenskoj osnovi (741–772). Prilozi su dragocjen dodatak osnovnom Registru. Pregled potvrđenih glag. oblika i načina dopušta da se utvrde i kvantifikacijski odnosi, tj. okurencija kojega vremenskoga oblika s obzirom na drugi vrem. oblik. Očita je dominacija prezentske i osobito aorisne forme i vitalnost participskih konstrukcija, a vrlo slaba morfološka razvijenost futurske forme (svega 6!). Svi složeni glagolski oblici (perfekt, pluskvamperfekt, futuri i kondicional) popisani su pod kategoriju participa preterita aktivnog II. Drugi prilog s rasporedom glagola po korijenskoj osnovi izlučuje prefiksirane glagole i prezentira fond zasvjedočenih prefikasa, što može biti koristan pokazatelj u pitanju vremenske granice definitivnoga formiranja slavenskog glagolskog aspekta.

Mnogo truda i strpljenja uloženo je u ovaj rad. I ne možemo se ne zapitati je li moguće u vrijeme kompjutera i mehaničke obrade podataka da jedan ovakav posao s tisućama kartica obavi samo jedan čovjek. Zaista nije riječ samo o hrabrosti, već o primjernoj umješnosti i sposobnosti da se postavljeni zadatak dobro obavi, a Registar je vrlo savjesno i pedantno izrađen. Tko god se pozabavi stsl. leksikom, navlastito morfologijom i sintaksom stsl. jezika, a takvih je u naše dane sve više, ostat će dužnik autoru Popisa.

Ksenija Režić

Slovansko jezikoslovje. Nahtigalov zbornik. Prispevki z mednarodnega simpozija v Ljubljani 30. junija – 2. julija 1977. Uredil FRANC JAKOPIN. Univerza v Ljubljani. Filozofska fakulteta. XIII. Seminar slovenskega jezika, literature in kulture. Ljubljana 1977, 530.

Prigodom 100. obljetnice rođenja slovenskog slavista Rajka Nahtigala (1877–1958) priredio je Filozofski fakultet Univerze u Ljubljani (u okviru XIII. seminara za slovenski jezik, književnost i kulturu) međunarodni simpozij u Ljubljani od 30. lipnja do 2. srpnja 1977. U radu je sudjelovalo deset jugoslavenskih slavista i šesnaest slavista iz

SLOVO

29

ČASOPIS STAROSLAVENSKOG ZAVODA U ZAGREBU
ZAGREB 1979

S L O V O

ČASOPIS STAROSLAVENSKOG ZAVODA
»SVETOZAR RITIG«
Instituta za filologiju i folkloristiku, p.o. Zagreb

Izlazi jedanput godišnje

UREDNIŠTVO: 41000 ZAGREB, DEMETROVA 11

BROJ: 29

Urednički odbor:
ANICA NAZOR, MARIJA PANTELIĆ,
JOSIP TANDARIĆ

Glavni urednik:
ANICA NAZOR

Odgovorni urednik:
BISERKA GRABAR

Tehnički urednik:
JOSIP MILIĆ

Korektori:
JASNA VINCE, JOSIP MILIĆ

Ovaj broj časopisa »Slovo« izlazi uz financijsku pomoć Republičke zajednice za znanstveni rad SR
Hrvatske, SIZ–VII.

Tisak: Štamparski zavod »Ognjen Prica«, Zagreb, 1980.